

JAROSLAV NEDOBITÝ
VOJENSKÉ
MALORÁŽKY

VOJENSKÉ
MALORÁŽKY

Jaroslav Nedobitý

Věnování

Komu jinému než svým rodičům mohu věnovat tuto knihu. Ač zapřísáhlí odpůrci zbraní, byli právě oni prvními čtenáři a dobrými kritiky mých textů.

Úvod

Ruger MK III (zdroj: Wikipedia)

Pušky, pistole a revolvery či samopaly, zkrátka zbraně komorované na náboj .22 (5,6 mm), lidově zvané malorážky, jsou v jistých segmentech střelby nejrozšířenějšími zbraněmi na trhu. Širokou oblibu si získaly především ve sportovním sektoru. Ačkoliv se v posledních letech navrhuje jejich výměna za laserové zbraně, stále se drtivá většina závodů odehrává pěkně „postaru“ s nábojem malé ráže v komoře. A řekněme si upřímně, dnes si nikdo nedovede představit například biatlon bez malorážky. Zkrátka dvaadvacítky jsou ideální pro sportovní střelbu a ještě mnoho let budou na tomto poli dominovat. Širokou škálu malorážkových zbraní ale najdeme i na pultech loveckých obchodů. Dle platné české legislativy je sice lov

těmito drobnými kulovničkami značně omezen pro jejich nepříliš uspokojivý účinek, přesto jsou mezi myslivci stále velmi často vyhledávané. V zemích, kde je zákon k malorážkám benevolentní, jsou používány i pro lov poměrně velké zvěře, a jsou dokonce zaznamenány rekordní odstřelené kusy. Na druhou stranu by měl být lov jako takový především humánní, a proto budme rádi za české zákony, postavené na letitých zkušenostech českých myslivců. Naši nimrodi však nekupují pušky jenom k lovu. Velice oblíbená je i terčová střelba a na střelnicích se odehrávají také soutěže v „honu“ na papírová zvířata. Specifická pravidla a přesně stanovené terče v podobě běžné zvěře našich lesů krásně propojují sport s hlubokou tradicí myslivosti.

Ve Spojených státech amerických, respektive v určitých oblastech USA, kde je vlastnictví zbraní a všeobecně střelba velice populární, se v posledních letech daří malorážkám tak, že Národní střelecká asociace uvádí střelivo ráže .22 na prvních příčkách prodeje. Mezi střelci vzrůstá i obliba takzvaného plinkingu, tedy střelby na netradiční cíle. Namísto klasických papírových sportovních terčů jsou pro tuto zábavnou disciplínu použity plechovky, kovové gongy nebo různé druhy barelů, které jsou často plněny vodou. Je nasnadě, že při „plinkování“ nejde ani tak o trefování desítek, jako o zábavnou a poměrně akční střelbu. A té jsou přizpůsobeny i použité zbraně. Těžké a extrémně přesné sportovní speciály nebo myslivecké opakovačky vytlačily samonabíjecí pušky, velice často imitující vojenské „velkorážné bratříčky“. Plinikingu se daří čím dál tím víc i v Čechách a vzhledem k dostupnosti střeliva bude jeho popularita

i nadále stoupat. Někde na pomezí mezi běžnou sportovní střelbou a plinkingem stojí zajímavé závody malokalibrovek s optikou. Malá odstřelovačka je povětšinou upravená sportovní puška s velice výkonným puškohledem, u kterého nesmí chybět komínek pro nastavení paralaxy, taktická osnova kříže a vhodné variabilní zvětšení. Drobné terče, u nichž zásahová plocha zřídka kdy překročí velikost mince, vyžadují dokonalý soulad zbraně a střelce. Internetové diskuze doslova přetékaají návody nejen na nejvhodnější sestavu, ale i její údržbu a čištění, které mají zásadní vliv na přesnost.

Možností malorážných zbraní si už od dob jejich vzniku všímali i vojenští specialisté. Malá ráže má pro armádu celou řadu výhod, které žádný vojenský stratég nemůže přehlížet. Střela kalibru .22 nedisponuje velkou energií zásahu, a tak je stejně jako u loveckých zbraní použití omezeno na speciální účely. V těch ale pak vynikají nezanedbatelné výhody této ráže. Mezi specifické účely vojenského použití samozřejmě patří výcvik. Dát mladému kadetovi do ruky útočnou pušku na zkrácený puškový náboj, případně rovnou odstřelovací pušku, rozhodně není nic, co by chtěl zkušený důstojník udělat. Student vojenské akademie potřebuje nutně natrénovat základní ovládnání a manipulaci se zbraní. Každý voják by měl znát běžné úkony, jako je odstranění vadného náboje, přebíjení zbraně novými zásobníky, ovládnání přepínáním střelby. Ale především potřebuje natrénovat míření a jemné uvolňování prstů na spoušti tak, aby nebyla rána stržena. Velká energie zpětného rázu „plnotučných“ zbraní by nezkušeného rekruta mohla vyděsit a získání správných střeleckých návyků by potom bylo jen velmi obtížné. Nelze

pominout ani jakýsi morální faktor ukotvený v mnoha legislativách a dohodách, který upozorňuje na to, že velkorážné zbraně do rukou mladistvých zkrátka nepatří. Buďme však upřímní, tím nejdůležitějším důvodem, který z malorážky činí nejlepší zbraň výcviku, je cena střeliva. Standardní náboj je totiž v porovnání s malorážným velice drahý.

Cena, dobrá ovladatelnost a minimální zpětný ráz však nejsou jedinými výhodami. Malý ranivý účinek je doprovázen malým hlukem při výstřelu, který jde navíc velmi snadno zcela utlumit. A na rozdíl od velkých zbraní nejsou malorážky tak těžké, jsou skladné a daleko lépe se používají v malých prostorách, kde je nutné rychle zasáhnout. Samozřejmě v tichosti a následně co nejrychleji vyklidit pole. Proto se velmi často používaly při tajných operacích speciálních jednotek. Drobné pistole této ráže byly použity k odstranění nepohodlných osob často přímo uprostřed rušné ulice. Ani tady ovšem jejich využitelnost nekončí. Nízká váha dělá z některých kusů ideální pušky či pistole pro přežití v divočině. Speciální jednotky si ve válečných konfliktech často musely zajistit dostatek potravy v nehostinných pustinách – a pro lov drobné zvěře je malorážka ideální. V neposlední řadě se může i nízká energie proměnit ve výhodu. Ačkoliv je takové použití velice sporné, byla v některých případech použita malorážka k eliminaci cíle, aniž by došlo k jeho úmrtí. Navíc ne vždy je voják nucen střílet na nepřítele. Někdy je při bojové operaci nejprve nutné v tichosti odstranit techniku, například v podobě osvětlovacích reflektorů. Samozřejmě tak, aby jejich obsluha nebyla schopná rozpoznat, odkud výstřely vyšly. I takové jsou

tedy možnosti využití vojenských malorážek, jimž jsou věnovány následující řádky této knihy.

Smith & Wesson model 1

Smith & Wesson model 1 (zdroj: Wikipedia)

Na začátku druhé poloviny 19. století byl standardní poboční zbraní v armádě i v soukromých rukách perkusní revolver, jehož válec byl nabíjen zředu olověnou střelou a do zadní části se vkládala zápalka. Vlastně se jednalo o klasický perkusní závěr, jen bubínek nabízel rychlejší palbu. Tento mechanismus si v roce 1836 nenechal patentovat nikdo jiný než slavný americký zbrojař Samuel Colt. Ačkoliv nebyl prapůvodcem myšlenky otočného válce, právě jeho inovace a jeho první model se staly vzorem pro celé generace pozdějších zbraní. Když se pak platnost jeho patentu blížila v roce 1856 svému konci, začalo mnoho dalších a jistě neméně slavných puškařů navrhovat svůj vlastní koncept perkusních zbraní.

Horace Smith a Daniel Wesson šli ve svém výzkumu ještě mnohem dál. V padesátých letech se totiž v Americe už celkem běžně experimentovalo se střelivem s kovovou nábojnicí. První takový náboj vyvinul v roce 1845 Nikolas Flobert. Jednalo se o jednoduché spojení olověné střely a perkusní zápalky. Tento slaboučký náboj byl určen pouze pro terčovou střelbu v uzavřených prostorách. Jeho výkon jakékoliv jiné použití vylučoval. Jenže oba konstruktéři toužili vyvinout zcela nový typ zbraně, který by našel mnohem širší uplatnění.

V roce 1853 společně uvedli na trh pistolí, která pro svou rychlost získala přezdívku „The Volcanic“. I přes nadějný koncept se jejich společnost o rok později dostala do značných potíží a byla nucena prodat patent na své vynálezy dalšímu věhlasnému puškaři – Oliveru Winchesterovi. Nakrátko se tak dvojice vynálezců rozešla. Wesson dále pokračoval ve výzkumu a objevil možnosti válce, který byl zcela průchozí, a na rozdíl od perkusního revolveru by zbraň s tímto bubínkem umožňovala podstatně rychlejší nabíjení pouze ze zadní pozice jednotným kovovým nábojem. Wesson neváhal kontaktovat svého přítele Smithe a společně s ním opět vstoupil na trh se zbraněmi. První revolver, s prozaickým názvem Smith & Wesson model 1, na celokovové nábojnici a zároveň nový náboj ráže .22 zaznamenaly enormní úspěch a přinesly společnosti prestiž po celém světě. Dnes už asi málokdo zná tuto starou drobnou pistolku, ale téměř každému je povědomý název firmy Smith & Wesson.

V principu je slavný revolver S&W pradědečkem všech dodnes vyráběných zbraní s bubínkem. Nabíjen byl stále ještě černoprachým

nábojem o rozměrech 5,6 x 10,7 mm, pro který se později vžilo označení .22 Short. Prodloužením nábojníčky Flobert, s trochou střelného prachu, povýšil tento náboj z obyčejného terčového střeliva na střelivo pro sebeobranu. Střelcům netřeba zmiňovat, že v současnosti jsou tzv. shortky na ústupu a pro účel sebeobranu jsou považovány za naprosto nevhodné.

V druhé polovině 19. století tomu však bylo úplně jinak a poptávka po nové zbrani byla obrovská. Amerika se ocitla na prahu občanské války a vojáci obou stran si pořizovali malý revolver jako záložní zbraň. Objednávky velice brzy překročily výrobní kapacity malé továrny a společnost se přestěhovala do nových prostor, aby enormní poptávky dokázala uspokojit. Už během tohoto období se aktivně zkoušely i další druhy nábojů a ani po skončení války zájem o tuto zbraň neopadl. V řadě modifikací se vyráběla až do roku 1882.

Během prvních let byla na trhu první verze v několika drobných modifikacích. V roce 1860 se pak do prodeje dostala druhá verze s podstatnějšími úpravami rámu a bicího ústrojí, ale vzhledově se velmi podobala první variantě. I druhá verze byla dále vylepšována a její výroba se v průběhu let měnila. Nakonec v roce 1868 přišla společnost na trh s třetí variantou revolveru, který se na první pohled lišil tvarem rukojeti, byl opatřen novou povrchovou úpravou i dalšími drobnějšími změnami. Výroba se zastavila až ve zmiňovaném roce 1882. Za 25 let se prodalo – na tu dobu těžko uvěřitelných – 250 tisíc vyrobených kusů.

Vzhledem k tomu, že existují tři varianty prodávaných zbraní a nepřehledné množství jejich verzí, je velmi obtížné uvádět rozměry.

Pro první variantu se nejčastěji uvádí délka celé zbraně pouhých 165 mm s délkou hlavně 76 mm. Zbraň vážila zhruba 400 gramů. Je tedy jasné, že se jednalo o velmi malý revolver, který se dal snadno ukrýt před zraky ostatních. Zkrátka a dobře, pro všechny ty falešné hráče a zločince, kteří se v Americe po občanské válce doslova vyrojili, byla tato maličká pistolka jasnou volbou. Společnost Smith & Wesson samozřejmě neusnula na vavřínech a společně s prvním modelem prodávala ještě další revolvry. Během války Severu s Jihem se vedle drobné „jedničky“ úspěšně prodával i model 1 1/2 a model 2. Oba společně pro náboj s okrajovým zápalem ráže .32. Silnější střelivo nepochybně vzbuzovalo v armádě daleko větší zájem než původní kalibr, jehož náboje sám Mark Twain posměšně označoval za homeopatické pilulky.